

Samhällsorientering

Länsstyrelsen i Västernorrlands redovisning
enligt förordningen (2010:1138) om
samhällsorientering för vissa nyanlända
invandrare

Illustratör: Danny Eriksson, Länsstyrelsen västra Götaland

Diarienummer: 851-913-2025

Författare: Linda Jönsson, Länsstyrelsen i Skåne

Kontaktuppgifter:

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand

Telefon: 0611-34 90 00

E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se

Webb: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Länsstyrelsens uppdrag	4
1.2 Kommunernas ansvar	4
1.3 Rapportens underlag	5
2 Kommunernas arbete med samhällsorientering	6
2.1 Organisering	6
2.2 Genomförande.....	7
2.2 Samverkan	11
2.3 Deltagande och målgrupper	13
2.4 Tester och uppföljningar	17
3 Länsstyrelsernas insatser	19
3.1 Främja och stödja samarbete mellan kommuner	19
3.2 Uppföljning	21
4 Samlad bedömning	22
5 Avslutande kommentarer	24
6 Bilagor	26

1 Inledning

1.1 Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsens har i uppdrag att främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorienteringen samt att följa upp verksamheten och varje år lämna en gemensam redovisning om samhällsorienteringen till regeringen. Uppdraget styrs av förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare (SO-förordningen). Uppdraget styrs även av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) enligt vilken länsstyrelserna ska främja samverkan om etableringsinsatser mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Länsstyrelsen har sedan samhällsorienteringens införande i december 2010 lämnat en nationell rapport till regeringen. Den här rapporten är länsstyrelsernas andra åiterrapportering om samhällsorientering som inte bygger på en särskild kommunenkät om samhällsorienteringen utan på ett antal frågor i länsstyrelsernas enkät om *kommunernas beredskap och kapacitet 2025 i mottagandet av nyanlända, skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet och ensamkommande barn och unga* (hädanefter kommunenkäten).

1.2 Kommunernas ansvar

Kommunernas ansvar är att erbjuda vissa nyanlända invandrare som är folkbokförda i kommunen en samhällsorientering som ska omfatta minst 100 timmar. Ansvaret regleras i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare och preciseras i SO-förordningen.

Syftet med samhällsorienteringen är att underlätta nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Tyngdpunkten ska ligga på den praktiska aspekten av att leva i Sverige. Det exakta innehållet, omfattningen och tyngdpunkten i varje del bör anpassas efter deltagarna och de lokala förutsättningarna.

Samhällsorienteringen ska ge utrymme för dialog och reflektion och i möjligaste mån bedrivs på modersmålet eller ett annat språk som deltagaren behärskar väl.

Målet är att deltagarna utvecklar kunskap om:

1. de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
2. den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt,
3. hur samhället är organiserat,
4. praktiskt vardagsliv.

1.3 Rapportens underlag

Denna rapport bygger på två källor:

1. 17 enkätfrågor i kommunenkäten om kommunernas ansvar att erbjuda samhällsorientering. Kommunenkäten har besvarats av 269 kommuner vilket motsvarar en svarsfrekvens på 93 procent. Antal kommuner som svarat på de olika frågorna om samhällsorientering varierar, bland annat på grund av att olika svarsalternativ genererar olika följdfrågor. Aktuell period för frågorna i enkäten är oktober 2024 till september 2025, (se bilaga 1).
2. De 21 länsstyrelsernas redovisningar utifrån vårt ansvar enligt SO-förordningen att främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorientering samt att följa upp verksamheten, (se bilaga 2-22).

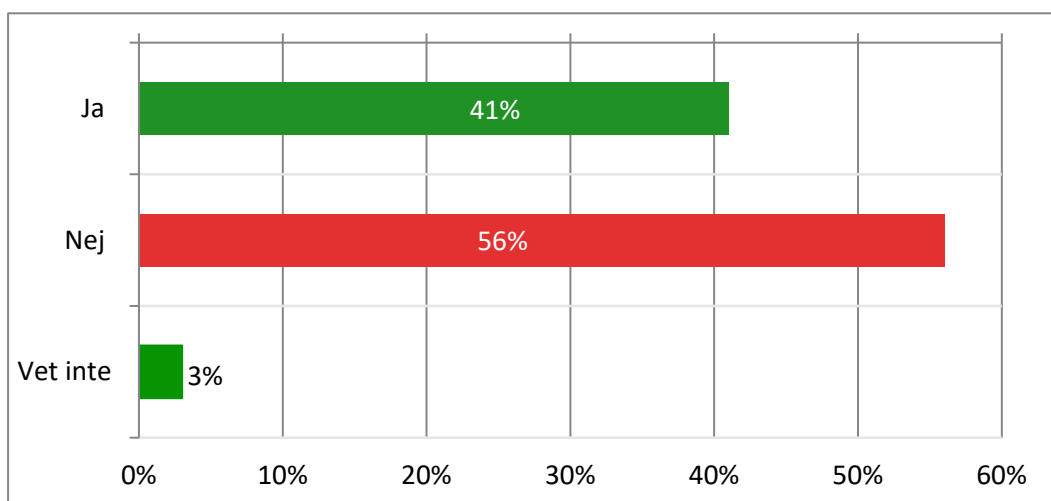
2 Kommunernas arbete med samhällsorientering

2.1 Organisering

2.1.1 Ansvarig förvaltning

I kommunenkäten uppger 41 procent av de svarande kommunerna att ansvaret för samhällsorienteringen under 2025 ligger inom Komvux (106 kommuner).

Figur 1: Ligger ansvaret för samhällsorientering inom Komvux i er kommun?

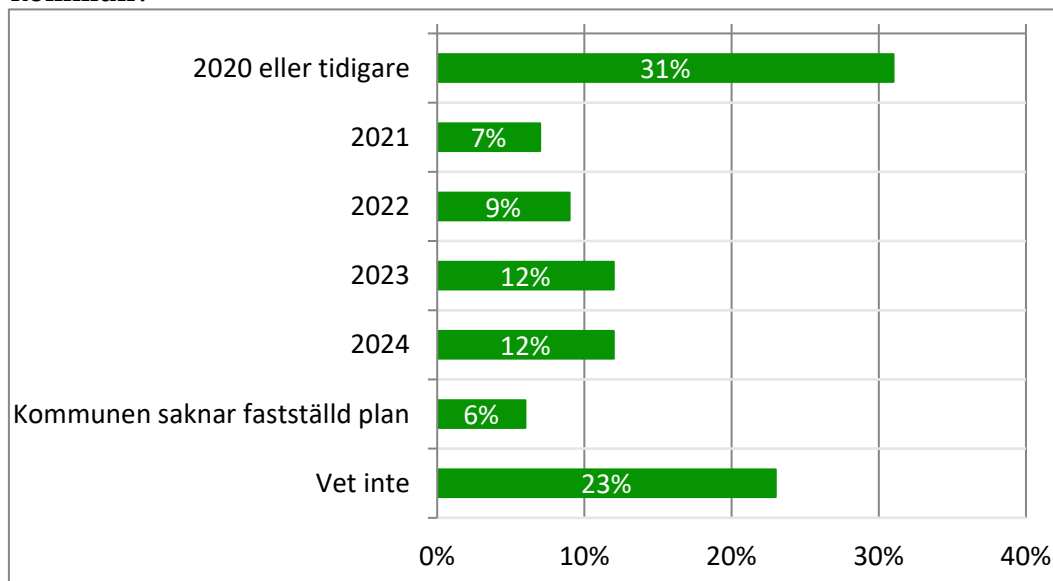

Kommunenkatén fråga 19, antal svar: 259

2.1.2 Kommunala planer

Kommunen ska enligt SO-förordningen ha en plan för samhällsorienteringen där innehåll och omfattning anges. Planen ska revideras vid behov utifrån nya förutsättningar och förändringar i genomförandet. Kommunen kan uppdra åt andra att utforma planen men kommunen måste godkänna den. 31 procent av kommunerna uppger att deras plan fastställdes 2020 eller tidigare. Sex procent av kommunerna uppger att de saknar en fastställd plan och 23 procent svarade "vet inte", (figur 2).

Figur 2: Vilket år fastställdes plan för samhällsorienteringen för er kommun?

Kommunenkäten fråga 27, antal svar: 256

Flera av kommunernas planer för samhällsorienteringen har inte reviderats på flera år. Länsstyrelsen ser att en förklaring till detta kan vara att kommuner som upphandlar samhällsorientering av en nationell aktör förutsätter att de redan har en kursplan och plan för genomförandet. En annan förklaring är att kommunerna inväntat utredningen om samhällsorienteringen och de förändringar som aviserats innan en revidering av planen.

2.2 Genomförande

2.2.1 Anpassning och flexibilitet

Många kommuner anordnar samhällsorienteringen på fler än ett sätt. Exempelvis kan samhällsorienteringen anordnas i egen regi på modersmål och genom samverkan eller upphandling på mindre vanligt förekommande språk. Det är vanligt att verksamheterna som ansvarar för samhällsorienteringen erbjuder både klassrumsundervisning och fjärrundervisning utifrån målgruppens storlek och behov.

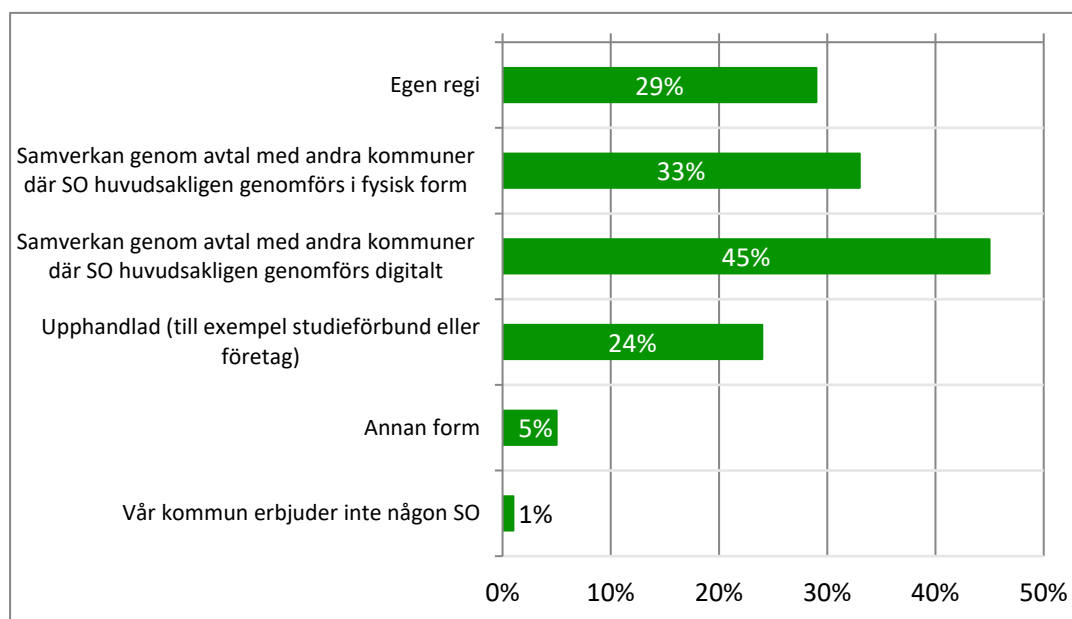
Fjärrundervisning används ofta för mindre vanligt förekommande språkgrupper, långa avstånd till klassrumsundervisning eller för individer som av andra anledningar såsom föräldraledighet har behov av fjärrundervisning. Kommunerna uppger i enkäten att klassrumsundervisning är att föredra för att skapa bra förutsättningar för dialog och diskussion samt för grupper med bristande digital vana. De flesta kurser genomförs dagtid under vardagar, men kvällskurser erbjuds också för deltagare som arbetar

dagtid. Kursformatet anpassas efter deltagarnas behov, med möjlighet till hybridlösningar och justeringar av tider för att undvika krockar med svenska för invandrare (sfi) och arbete.

2.2.2 Fjärrundervisning och/eller på plats

Flest kommuner 45 procent uppger att de anordnar samhällsorienteringen i samverkan genom avtal med andra kommuner där samhällsorienteringen huvudsakligen genomförs digitalt, 33 procent uppger att de anordnar samhällsorienteringen genom avtal med andra kommuner där samhällsorienteringen huvudsakligen genomförs i fysisk form och 29 procent av de svarande kommunerna uppger att de anordnar samhällsorienteringen i egen regi.

Figur 3: Hur anordnar er kommun samhällsorienteringen för nyanlända?
Vissa SO-verksamheter anordnar samhällsorienteringen på fler än ett sätt, flera svarsalternativ kan därför väljas.

Kommunenkäten fråga 18, antal svar: 258

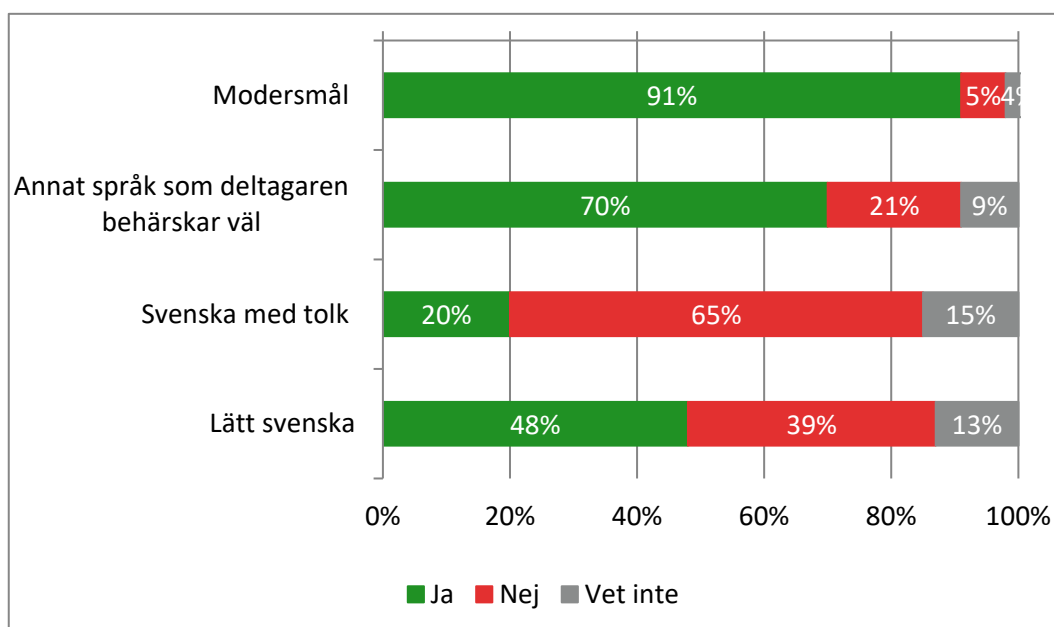
Kommunerna uppger positiva aspekter av fjärrundervisningen såsom kortare väntetider till kursstart och möjligheten att anordna samhällsorientering på modersmål. Mindre positiva aspekter är att dialogen och interaktiviteten påverkas, det kan också medföra bristande lokal anpassning av innehållet i samhällsorienteringen och bristande anpassning till deltagarnas digitala kompetens. Den tekniska utrustningen kan också påverka undervisningens kvalitet.

2.2.3 Språk

Samhällsorienteringen ska i möjligaste mån bedrivas på modersmålet eller ett annat språk som deltagaren behärskar väl. Vid behov ska tolk anlitas. 91 procent av de svarande kommunerna anger att de anordnar samhällsorientering på modersmålet och 70 procent anger att de anordnar samhällsorientering på ett annat språk som deltagaren behärskar väl, (figur 4)

48 procent av de svarande kommunerna har angett att de anordnar samhällsorientering på lätt svenska. Detta bör inte tolkas som vanligt förekommande då flera svar på frågan kunde anges, utan bör tolkas som att det används i undantagsfall och då ofta som ett komplement till undervisning på modersmål för personer som bedöms behärska svenska väl.

**Figur 4: På vilken/vilka språk ges samhällsorienteringen i er kommun?
Välj lämpligt svarsalternativ för respektive språk.**

Kommunenkäten fråga 21, antal svar: 257

2.2.4 Lokal anpassning

Tyngdpunkten i samhällsorienteringen ska ligga på den praktiska aspekten av att leva i Sverige och det exakta innehållet, omfattningen och tyngdpunkten i varje del bör anpassas efter deltagarna och de lokala förutsättningarna. Bilden av hur kommunerna arbetar med att anpassa samhällsorienteringen efter lokala förhållanden är differentierad. Kommunerna uppger att den lokala anpassningen fungerar bäst när samhällsorienteringen bedrivs fysiskt i den egna kommunen. Eftersom allt fler kommuner erbjuder fjärrundervisning är den lokala anpassningen svårare att få till då deltagare i respektive språk kommer från olika kommuner i landet. Det förekommer dock att uppköpt

samhällsorientering via fjärrundervisning kompletteras med lokal information via sfi eller genom de lokala flyktingmottagningarna.

Det är vanligt att den lokala anpassningen av samhällsorienteringen innebär studiebesök inom kommunal verksamhet såsom bibliotek och Familjecentraler. Men även externa föreläsare bjuds in till kurserna från till exempel från socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Polisen och civilsamhället.

2.2.5 Tillgänglighet

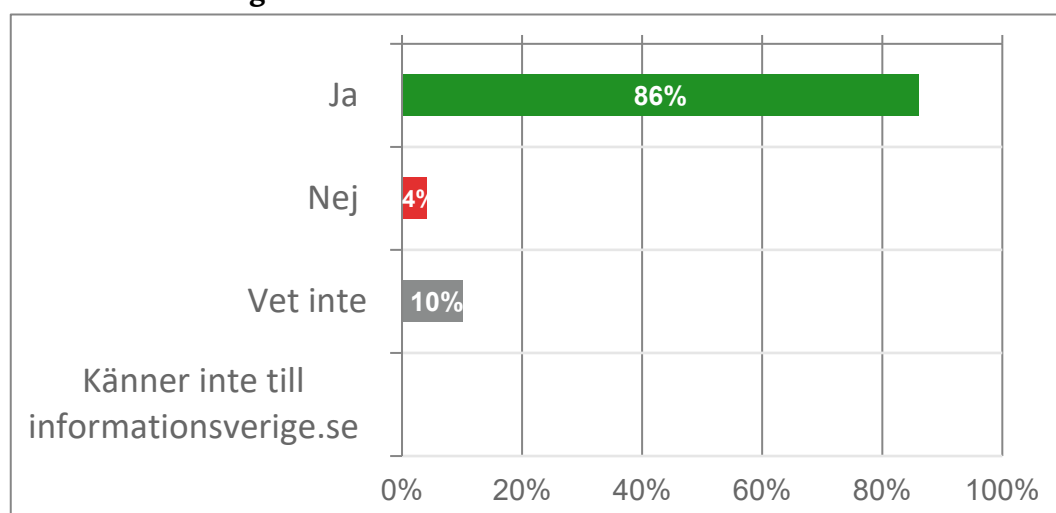
Länsstyrelsen erfar att det är av vikt att deltagarna i samhällsorienteringen får det stöd som behövs för att få tillgång till samhällsorienteringen. Till exempel behöver nyanlända som deltar i samhällsorientering via fjärrundervisning och har bristande digital vana, tekniskt stöd som kan bestå i att de erbjuds att delta i kommunens lokaler, via kommunens datorer samt att det erbjuds tekniskt stöd på plats. Det kan också behövas anpassning av till exempel lokaler där samhällsorienteringen bedrivs för personer med funktionsnedsättning. Det finns också exempel på kommuner som samarbetar med externa aktörer som erbjuder samhällsorientering med anpassat stöd för personer med syn- och hörselnedsättningar.

2.2.6 Material och metodstöd

Materialet "Om Sverige" som finns på Informationsverige.se är det mest använda materialet inom samhällsorienteringen.

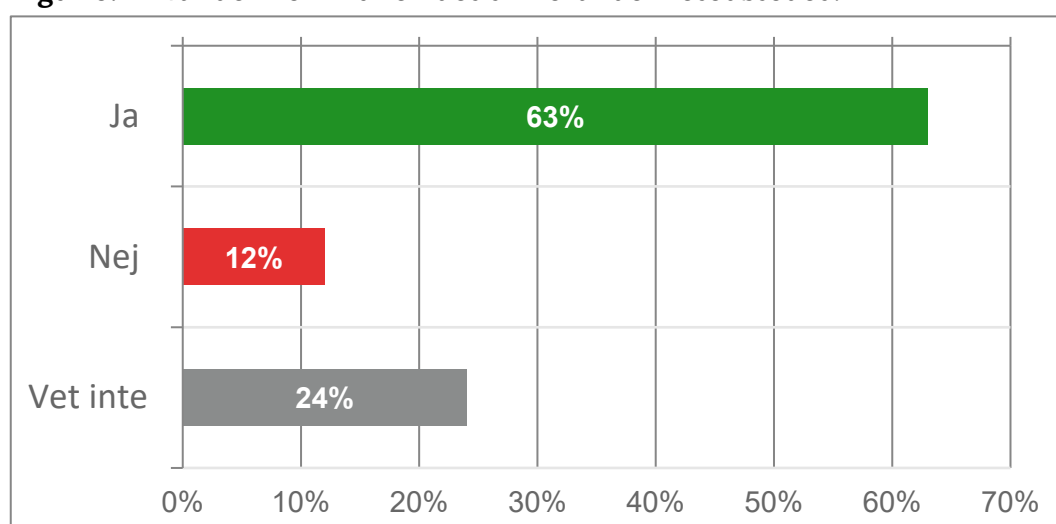
I kommunenkäten svarar 86 procent av kommunerna att de använder materialet "Om Sverige". 10 procent vet inte vilket material som används, (figur 5). Något färre svarar att de använder det tillhörande metodstödet, 63 procent, 24 procent vet inte vilket metodstöd som används.

Figur 5: Använder kommunen materialet "Om Sverige" som finns på informationsverige.se?

Kommunenkäten fråga 30, antal svar: 258

Figur 6: Använder kommunen det tillhörande metodstödet?

Kommunenkäten fråga 30a, antal svar: 217

Kommunerna uppger att materialet Om Sverige används som stöd i planeringen och genomförandet av lektionerna för att säkerställa en enhetlig och kvalitativ undervisning. Samt att de använder övningar, diskussionsfrågor och filmer från metodstödet i undervisningen.

2.3 Samverkan

2.3.1 Kommunsamverkan

Samhällsorienteringen sker ofta i samverkan mellan kommuner i ett län. Det sker ibland genom kurser med samhällsorientering på plats och ibland via fjärrundervisning. Samverkan kan ske mellan ett fåtal kommuner och ett större antal kommuner. Samverkan kan också ske genom att erbjuda platser

på kurser, lån av samhällskommunikatörer eller deltagande via fjärrundervisning.

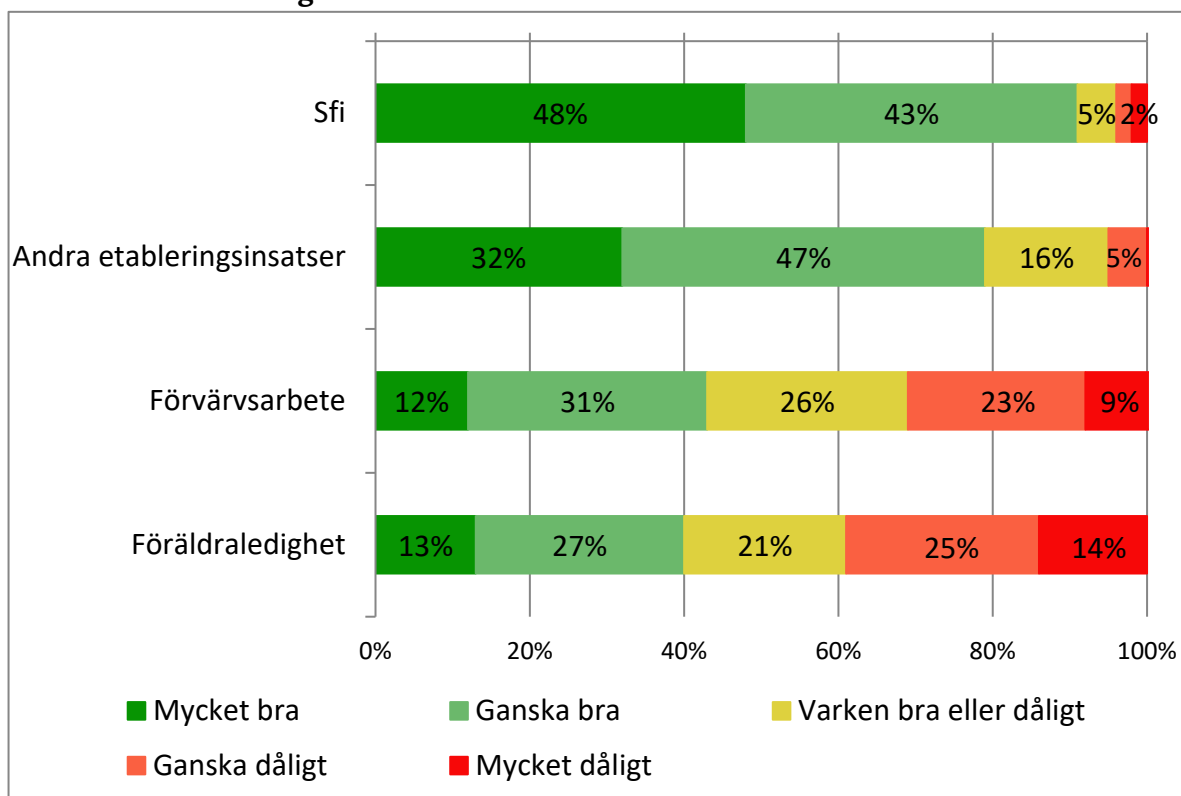
2.3.2 Förutsättningar att kombinera samhällsorientering med andra insatser

Nyanlända ska erbjudas en samhällsorientering som omfattar minst 100 timmar. Samhällsorienteringen ska kunna kombineras med arbete, studier eller andra aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet. Det är ofta lättare att kombinera samhällsorientering med sfi och andra etableringsinsatser än att kombinera med arbete och föräldraledighet, (figur 7). En utmaning med att kombinera föräldraledighet med samhällsorientering uppges vara att barnen distraherar kursdeltagaren vid undervisningstillfällena eller att man av andra anledningar prioriterar barnen framför att delta i undervisningen.

Det finns även kommuner som anger att det är svårt att samordna samhällsorienteringen med sfi och andra etableringsinsatser. Det kan exempelvis handla om att både sfi och samhällsorientering är upphandlad och utförs i annan regi. Några kommuner uppger att det också kan handla om att Arbetsförmedlingen anvisar till etableringsinsatser som krockar med samhällsorienteringen.

Länsstyrelsens slutsats är att möjligheten att delta i samhällsorienteringen via fjärrundervisning eller på kvällstid gör att utbildningen blir mer flexibel och att det är möjligt att göra anpassningar efter individens behov och förutsättningar, exempelvis vid föräldraledighet eller förvärvsarbete.

Figur 7: Hur anser er kommun att det fungerar att kombinera samhällsorientering med:

Kommunenkäten fråga 29, antal svar: 257

2.4 Deltagande och målgrupper

Målgruppen för samhällsorientering är nyanlända invandrare som omfattas av etableringslagen. Även den så kallade utvidgade målgruppen som främst omfattar anhöriginvandrare ingår i målgruppen för samhällsorientering. Om en nyanländ omfattas av etableringslagen ingår samhällsorienteringen som en obligatorisk del i etableringsprogrammet. Kommunerna har ett ansvar att informera berörda målgrupper om möjligheten att delta i samhällsorienteringen och ska aktivt verka för att nå alla nyanlända i kommunen som har rätt till samhällsorientering och motivera dem att delta.

2.4.1 Statistiska utmaningar och könsskillnader

Mellan 1 oktober 2024 till 30 september 2025 påbörjade, enligt svaren på kommunenkäten, 6 567 personer (4 692 kvinnor och 1 875 män) för första gången samhällsorientering. Tillförlitligheten gällande siffrorna är dock osäker då det saknas ett enhetligt nationellt system för statistikföring och registrering av uppgifter om anmälda deltagare.

Vissa tendenser är dock intressanta att notera:

- Antalet deltagare i samhällsorienteringen har ökat med 42 procent sedan föregående år.¹
- Nästan 9 procent rapporteras tillhöra den utvidgade målgruppen dvs 567 personer. Det är en minskning med 5 procent sedan föregående år då 656 personer från den utvidgade målgruppen rapporterades delta i samhällsorienteringen.
- Betydligt fler kvinnor än män rapporteras delta i samhällsorienteringen. 71 procent av deltagarna var kvinnor 2025. Det är en ökning sedan föregående år då 65 procent rapporterades vara kvinnor. I den utvidgade målgruppen rapporteras 71 procent vara kvinnor under 2025, motsvarande andel 2024 var 73 procent.²

Svårigheter att nå den utvidgade målgruppen kvarstår sedan tidigare år. Den utvidgade målgruppens deltagande i samhällsorienteringen är lågt och en kvarvarande utmaning är svårigheter för kommunerna att identifiera vilka nyanlända i kommunen som tillhör den utvidgade målgruppen. Kommunerna efterfrågar bättre informationsöverföring mellan olika aktörer som en förutsättning för att i större uträkning kunna nå målgruppen med information om deras lagstadgade rätt till samhällsorientering och förbättra resultatet i detta avseende.

2.4.2 Väntetider

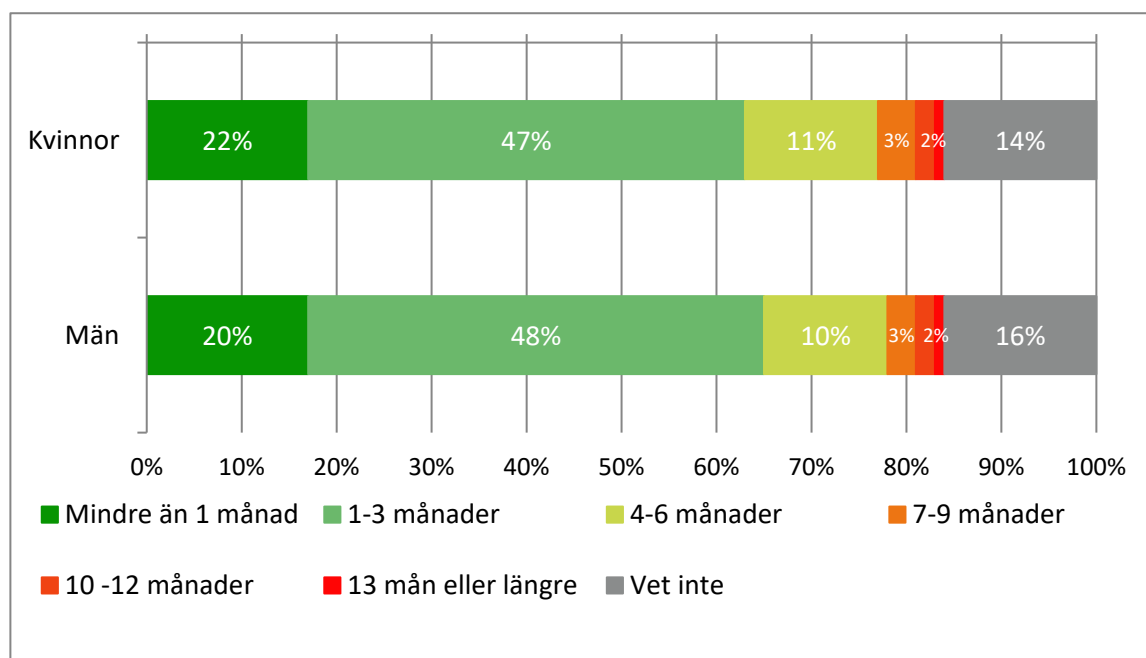
Samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att den nyanlända har folkbokförts i kommunen. Nästan 70 procent av de 257 kommuner som svarat på frågan om genomsnittlig väntetid i kommunenkät anger att den genomsnittliga väntetiden från anmälan till start är mindre än fyra månader, (figur 8). Siffran är något högre än föregående år då 65 procent angav en väntetid på högst fyra månader.

---

¹ Enligt föregående års kommunenkät deltog 4 614 personer i samhällsorienteringen mellan oktober 2023 och september 2024.

² 2025 deltog enligt inrapporteringen 567 personer – varav 403 kvinnor och 164 män – från den utvidgade målgruppen i samhällsorienteringen. Motsvarande siffror 2024 var 656 personer – varav 479 kvinnor och 177 män.

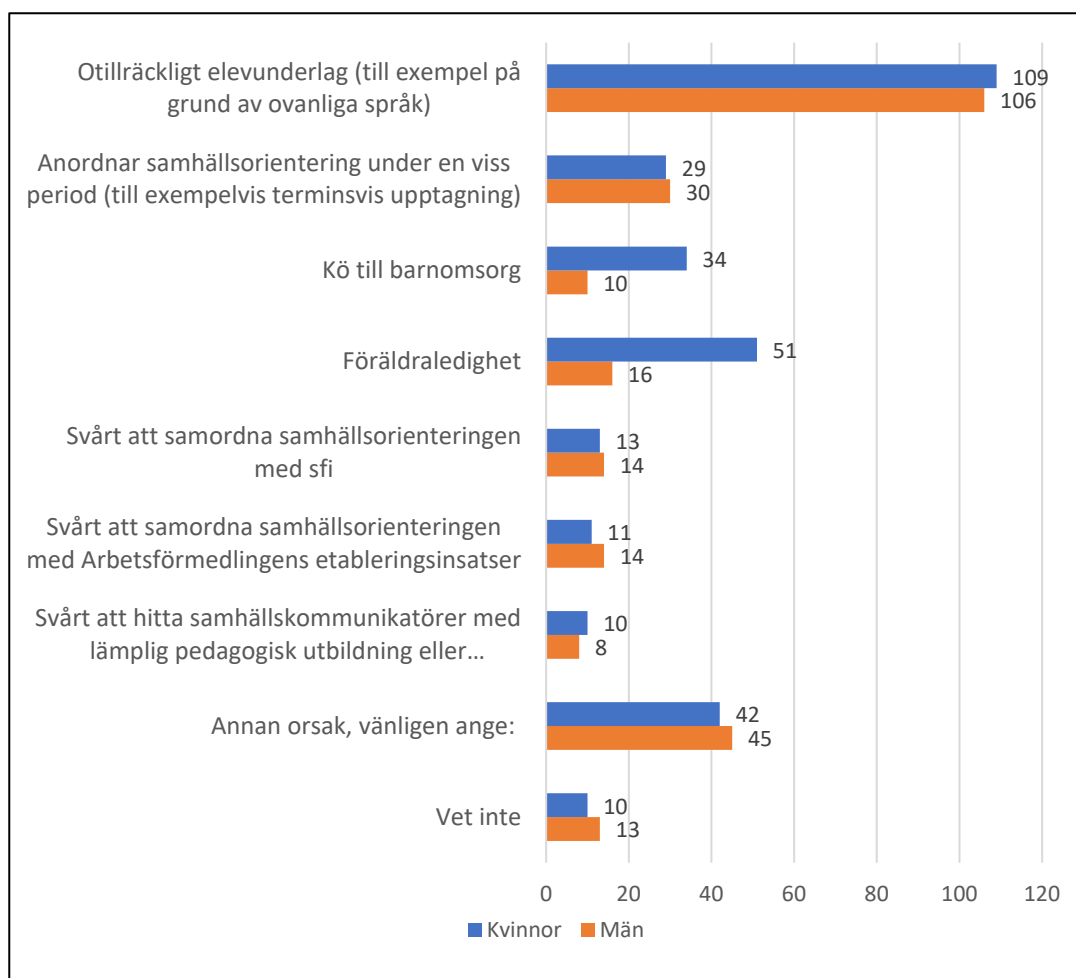
Figur 8: Ange genomsnittlig längd på väntetid från anmälan till start av samhällsorientering för kvinnor respektive män

Kommunenkäten fråga 24, antal svar: 257

Orsakerna till väntetider från anmälan till start av samhällsorienteringen är främst otillräckligt elevunderlag på grund av mindre vanligt förekommande språk eller för att det finns för få anmälda till kursen. Några kommuner uppger att de har fulla kurser som gör att det blir väntetider. Några kommuner uppger att det främst är kö för den ukrainska målgruppen då det saknas samhällskommunikatörer på ukrainska eller ryska.

Figur 9: Vad är orsaken till att er kommun har väntetider för kvinnor respektive män till samhällsorienteringen?

Kommunenkäten fråga 24 a och b, kvinnor antal svar: 163, män antal svar: 159 Det är möjligt att ange flera svarsalternativ.

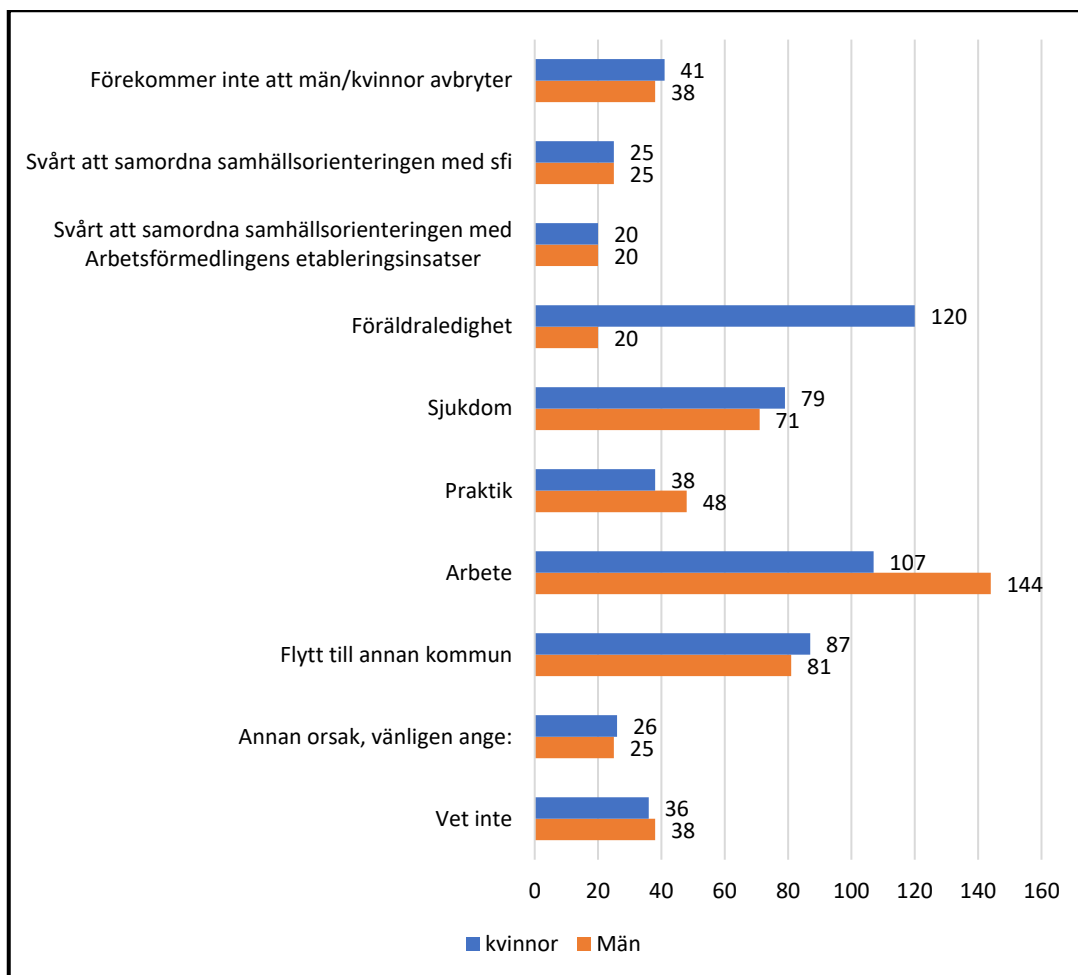
Gällande väntetider är det främst avseende föräldraledighet och kö till barnomsorg som de stora könsskillnaderna framträder. Dessa orsaker är fortsatt betydligt vanligare skäl till väntetider för kvinnor än för män, (figur 9).

2.4.3 Avbrott

Liksom vid väntetider finns det fortsatta könsskillnader i orsaker till avbrott från samhällsorienteringen, främst vad gäller föräldraledighet och arbete. Det vanligaste skälet till avbrott för kvinnor är föräldraledighet, följt av avbrott på grund av arbete samt flytt till annan kommun. För de manliga deltagarna är den vanligaste avbrottsorsaken arbete, följt av flytt till annan kommun och avbrott på grund av sjukdom, (figur 10).

Figur 10: Om det förekommer att kvinnor/män avbryter påbörjad samhällsorientering, vilka är orsakerna?

Det är möjligt att ange flera svarsalternativ

Kommunenkäten frågorna 25 och 26, kvinnor antal svar: 255, män antal svar: 253.
 Det är möjligt att ange flera svarsalternativ

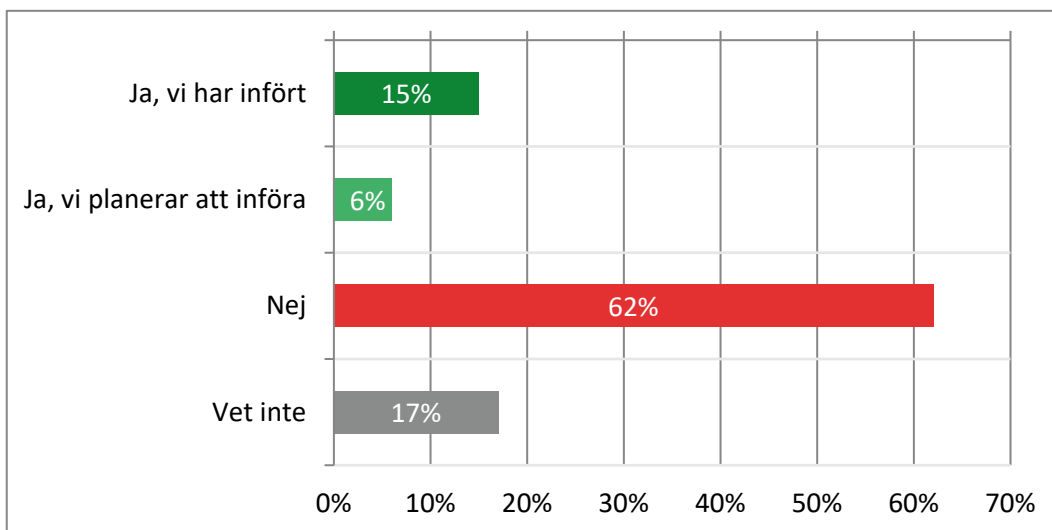
2.5 Tester och uppföljningar

Deltagarna i samhällsorienteringen ska erhålla ett intyg efter avslutad kurs som utfärdas av utföraren. Utföraren ska också lämna information om delvis genomgången samhällsorientering om detta efterfrågas. Det finns inga krav på att samhällsorienteringen ska följas upp med någon form av test, prov eller deltagaruppföljning. Det är få kommuner som infört kunskapstester och det är ingen stor förändring från föregående år.

2.5.1 Kunskapstester

15 procent av de svarande kommunerna har enligt kommunenkäten infört ett kunskapstest och 6 procent planerar att göra det, (figur 11).

Figur 11: Har er kommun infört eller planerar att införa kunskapstest i samhällsorientering för nyanlända?

Kommunenkäten fråga 28, antal svar: 257.

3 Länsstyrelsernas insatser

3.1 Främja och stödja samarbete mellan kommuner

Länsstyrelsen har i uppdrag att främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorienteringen samt att följa upp verksamheten och varje år lämna en gemensam redovisning om samhällsorienteringen till regeringen. Uppdraget styrs av SO-förordningen.

3.1.1 Nätverk och andra samverkansforum

Flertalet länsstyrelser sammankallar, driver, eller deltar i regionala nätverk med fokus på samhällsorientering. En del länsstyrelser har haft samhällsorientering som ett fokus i något eller några av de bredare integrationsnätverk som finns i länen. Majoriteten av länsstyrelserna nämner väletablerade regionala nätverk, effektiva kommunikationskanaler samt stöd till mellankommunal samverkan som framgångsfaktor gällande att utveckla arbetet med samhällsorienteringen regionalt. Länsstyrelserna kan via nätverksträffarna få kunskap om kommunernas behov och utmaningar. Nätverksträffarna bidrar också till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte.

De regionala nätverksträffarna har under året haft olika innehåll såsom:

- Hur kommunerna kan nå den utvidgade målgruppen
- Information om utredningen om en förbättrad samhällsorientering för nyanlända. Regional och kommunal samverkan kring samhällsorientering
- Resultat från kommunenkäten avseende frågorna om samhällsorientering
- Uppdatering av planer för samhällsorientering
- Samverkan med civilsamhället
- Aktuellt från Informationsverige.se

Länsstyrelsen deltar i samverkansdelegationens arbetsgrupp etableringsfrämjande insatser. Arbetsgruppen har enligt upprättad aktivitetsplan delat omvärldsbevakning inom områdena migration, integration och etablering med fokus på mottagandet och etableringsprogrammet samt hantering av processer kopplade till personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Gruppen har under hösten reviderat stödet för samverkan inom etableringsprogrammet, *Samverkan om nyanländas etablering*. Ett pågående arbete i arbetsgruppen är att undersöka

vad som är möjligt att göra för att skapa större enhetlighet i etableringsprogrammets genomförande och resultat så att programdeltagare får mer likvärdigt stöd i sin etableringsprocess oavsett bostadsort. Ett annat fokus för arbetsgruppen är arbetet med att främja röda tråden i olika samhällsorienterande insatser från tiden före uppehållstillstånd till etablering.

3.1.2 Kunskaps- och informationsspridning

Majoriteten av länsstyrelserna erbjuder utöver nätverksträffarna också informationsträffar och kompetensutveckling, både specifikt riktade till de som arbetar med samhällsorientering, och till en bredare målgrupp. Under 2025 anordnades utbildningar, informationstillfällen och konferenser med nedanstående fokus:

- Temadagar om länder
- Information om pågående utredningar, remisser och nya lagförslag
- Rasism och diskriminering
- Våld i nära relationer
- Hedersrelaterat våld och förtryck

3.1.3 Stöd via statsbidrag inom mottagande och etablering

Länsstyrelserna fördelar statsbidrag för att utveckla arbetet med beredskap och kapacitet i mottagandet av vissa nyanlända invandrare enligt 37 och 37 a §§ förordningen (2010:1122) om statliga ersättningar för insatser för vissa utlänningar. Flera länsstyrelser har beviljat medel för att utveckla arbetet med samhällsorientering i länen via de statsbidragen. Några exempel nedan:

- Länsstyrelsen i Kronoberg har beviljat medel till kommuner och civilsamhället med syfte att ta fram en gemensam kursplan samt utveckla material för ökad delaktighet i samhället. Genom projektet har exempelvis studieförbundet ABF tagit fram en film om våld i nära relation som kan användas i samhällsorienteringen.
- Länsstyrelsen i Skåne har beviljat medel till ett utvecklingsprojekt i Malmö stad. Målet under 2025 var att utveckla och stärka förmågan att säkerställa målgruppens rätt till samhällsorientering. Projektet har erbjudit fortbildning till kommunikatörer, stärkt samverkan med civilsamhället samt utformat studiebesök i närsamhället för deltagarna.

Även andra typer av finansiering såsom exempelvis Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF) förekommer för utvecklandet av samhällsorienteringen:

- Under 2025 har Länsstyrelsen Dalarna utvecklat sitt uppdrag inom samhällsorientering genom att utöka samverkan inom ramen för det AMIF-finansierade projektet Tillsammans för ett effektivare mottagande (TEM). TEM syftar till att skapa ett resilient mottagande i små kommuner genom bred samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle. Länsstyrelsen har genom projektet, där tre kommuner ingår, stärkt och möjliggjort för att kommunerna att på ett samordnat sätt kunna erbjuda ett brett utbud av insatser såsom samhällsorientering, arbetsmarknadskunskap och digital kompetens. Sett till undervisningsmaterialet, har det kunnat utvecklas och uppdateras löpande, anpassas till ett fungerande digitalt format och på fler språk. Länsstyrelsen Dalarnas samlade bedömning är att man tack vare TEM kunnat bredda och fördjupa samverkan kring samhällsorienteringen.

3.2 Uppföljning

3.2.1 Kommunenkäten

Länsstyrelserna har följt upp kommunernas arbete med samhällsorientering via enkätfrågor sedan 2011 som går ut till landets alla 290 kommuner. Svarefrekvensen för 2025 års kommunenkät var 93 procent. De inkomna enkätsvaren avseende samhällsorienteringen används som underlag för inhämtning av information och erfarenheter från kommunerna samt som underlag i dialogen med kommunerna gällande utmaningar och framgångsfaktorer gällande samhällsorienteringen.

3.2.2 Regionala nätverk

De regionala nätverk som länsstyrelserna anordnar eller deltar i är också viktiga för att få en regional överblick av arbetet med samhällsorienteringen och vilka utvecklingsbehov som finns. I nätverken lyfts också de förutsättningar på lokal, regional och nationell nivå som påverkar kommunernas arbete med samhällsorienteringen.

3.2.3 Kommunala planer för samhällsorientering

Planerna för samhällsorientering som kommunerna är skyldiga att upprätta är ett annat sätt att följa upp kommunernas kvalitetsarbete med samhällsorienteringen. Under 2025 har drygt en tredjedel av kommunerna, 31 procent, haft en plan som fastställdes 2020 eller tidigare, medan sex procent uppgav att kommunen saknar en plan. Ett antal länsstyrelser har under året stöttat kommunerna vid eventuella revideringar eller uppmanat kommunerna att revidera sina planer så att de är aktuella och uppdaterade.

4 Samlad bedömning

Länsstyrelsens samlade bedömning är att kommunerna erbjuder samhällsorientering utifrån sina lagstadgade skyldigheter.

Kommunerna fortsätter att ställa om till ett förändrat mottagande, minskat deltagarunderlag och förändringar i språkgrupper. Den regionalt samordnade samhällsorienteringen i länen är en framgångsfaktor som bidrar till flexibla starter, fler språkgrupper, bredare utbud och ett gemensamt lärande avseende exempelvis genomförandet av samhällsorienteringen.

Länsstyrelsens bedömning är att behovet av en kvalitativ, jämlik och jämställd samhällsorientering i landet ökar med anledning av de olika förslag som regeringen arbetar med, bland annat om krav på kunskaper om det svenska samhället för att beviljas uppehållstillstånd och medborgarskap. Ökade krav på individen ställer också ökade krav på samhället att ge rätt förutsättningar för individen att leva upp till dessa krav. Ett ökat fokus på kompetensutveckling av samhällskommunikatörer är därför viktigt i det fortsatta arbetet såväl regionalt som nationellt och ett behov som flera länsstyrelser lyfter.

En fortsatt aktiv rekrytering av deltagare från kommunernas sida bör vara högt prioriterat med tanke på de ekonomiska utmaningarna med ett förändrat asylmottagande och färre deltagare i vissa språkgrupper som följd vilket kräver att kommunerna aktivt söker upp och rekryterar den utvidgade målgruppen till samhällsorienteringen. Flera länsstyrelser redovisar att kommunerna i flera fall stärker samverkan med sfi, bibliotek och civilsamhället i ett försök att underlätta informationsspridning och kontaktvägar till den utvidgade målgruppen.

Kvinnor utgör en större andel av deltagarna i samhällsorienteringen, samtidigt visar resultatet från kommunenkäten att kvinnor oftare än män påverkas av omsorgsansvar och brist på barnomsorg, vilket begränsar deras möjligheter att delta i samhällsorienteringen även när undervisningen sker via fjärrundervisning. Det fortsätter att vara stora skillnader i orsaker till väntetider och avbrott mellan kvinnor och män särskilt gällande kö till barnomsorg och föräldraledighet. Det belyser vikten av ett ökat jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv i utformning och genomförande av samhällsorienteringen framöver. Några länsstyrelser har föreslagit att samhällsorienteringen ska tas upp som en del i de lokala överenskommelserna med Arbetsförmedlingen som ett sätt att följa upp och kvalitetssäkra arbetet på regional nivå.

Behovet av samhällsorientering via fjärrundervisning har ökat i takt med det förändrade mottagandet, speciellt gällande mindre vanligt förekommande språk. Kommunerna ser fjärrundervisning som en bra möjlighet, särskilt vid små grupper eller vid stora geografiska avstånd i länet. Samtidigt uttrycker flera kommuner att det är svårt att säkerställa samma kvalitet när deltagarna deltar på distans, exempelvis när det gäller dialog, fördjupning och deltagarnas förståelse.

Brist på digital kunskap hos kursdeltagarna är också en utmaning som kommunerna lyfter, vid fjärrundervisning är det viktigt att om möjligt säkerställa att det finns en fysisk studieplats, tillgång till teknisk utrustning, handledning och tekniskt stöd på plats vid behov. En del kommuner använder hybridlösningar där fysiska träffar varvas med fjärrundervisning för att skapa en större flexibilitet och för att skapa en tillitsfull gruppdynamik som underlättar diskussioner och dialog även när undervisningen sker via fjärrundervisning.

Kommunerna rapporterar också om svårigheten att följa upp i vilken utsträckning deltagarna tillgodoser sig innehållet när samhällsorienteringen sker av en upphandlad aktör.

5 Avslutande kommentarer

Nedan följer Länsstyrelsens avslutande kommentarer om arbetet med samhällsorienteringen framåt.

- Reformering av samhällsorienteringen

I december 2023 fick en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av samhällsorienteringen. Uppdraget redovisades den 7 maj 2025. Att det pågått en utredning av samhällsorienteringen har till viss del påverkat arbetet med samhällsorienteringen under 2025. En del kommuner och länsstyrelser har uppgett att de haft en mer avvaktande inställning till utveckling och förändring av verksamheten. Länsstyrelsen välkomnar en reformering av samhällsorienteringen för att skapa en nationell styrning och samordning med syfte att öka likvärdigheten och kvaliteten över landet samt underlätta upphandling av digital samhällsorientering nationellt.

- Samhällsorienteringen en väg till social, kulturell och demokratisk integration - behov av nationellt system för uppföljning

De integrationspolitiska delmålen syftar till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund.

Kunskaperna om hur den svenska demokratin fungerar ska öka hos utrikes födda kvinnor och män, med ökat deltagande i demokratin som följd.

Förtroendet för de demokratiska processerna och samhällets institutioner ska öka. Länsstyrelsen vill framhålla att samhällsorienteringen spelar en betydande roll avseende social, kulturell och demokratisk integration och för att ge nyanlända kunskaper om samhällslivet, dess grundläggande värderingar, demokrati, jämställdhet, religionsfrihet och andra centrala rättigheter samt kunskap om de demokratiska processerna och myndigheters roll för att skapa tillit det omgivande samhället och dess demokratiska institutioner.

Länsstyrelsen vill i ljuset av detta framhålla att det är av vikt att det inrättas ett nationellt system för uppföljning och statistik om deltagande i samhällsorienteringen för att säkerställa uppföljning och likvärdighet.

Exempelvis kan, som Länsstyrelsen tidigare föreslagit, området samhällsorientering läggas till i Registerdata för integration. Här finns också en koppling till uppföljningen av de integrationspolitiska delmålen, där uppföljningen av samhällsorienteringen är en viktig aspekt att ta hänsyn till.

Enligt delmålen ska andelen utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund som upplever tillhörighet och delaktighet i samhället öka. Samhällets grundläggande normer och värderingar ska förankras hos och efterlevas av var och en som lever och bor i Sverige, med minskade risker för utanförskap och kriminalitet som följd. Genom en kvalitativ och likvärdig samhällsorientering kan individen erhålla kunskap om samt genom dialog och diskussioner skapa en förståelse för de normer och värderingar som speglas i våra lagar. Förmedlingen av grundläggande värderingar, demokrati, jämställdhet, religionsfrihet och andra centrala rättigheter behöver ske på ett språk som deltagaren förstår väl och kan uttrycka sig på. Det är enligt Länsstyrelsen avgörande för att deltagarna ska kunna få en korrekt förståelse för de värderingar som återspeglas i regler, lagar och sociala normer samt för att kunna bygga tillit till det omgivande samhället inklusive till olika myndigheter.

Rapporten har författats av Linda Jönsson Länsstyrelsen Skåne. Ärendet har beslutats av Länsråd Daniel Gustafsson, Länsstyrelsen Västernorrland efter föredragning av nationell samordnare Elin Blomberg, Länsstyrelsen Stockholm.

6 Bilagor

1. Länsstyrelsernas enkät om *Kommunernas beredskap och kapacitet 2025 i mottagandet av nyanlända, skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet och ensamkommande barn och unga*
2. Rapport Länsstyrelsen Blekinge
3. Rapport Länsstyrelsen Dalarna
4. Rapport Länsstyrelsen Gotland
5. Rapport Länsstyrelsen Gävleborg
6. Rapport Länsstyrelsen Halland
7. Rapport Länsstyrelsen Jämtland
8. Rapport Länsstyrelsen Jönköping
9. Rapport Länsstyrelsen Kalmar
10. Rapport Länsstyrelsen Kronoberg
11. Rapport Länsstyrelsen Norrbotten
12. Rapport Länsstyrelsen Skåne
13. Rapport Länsstyrelsen Stockholm
14. Rapport Länsstyrelsen Södermanland
15. Rapport Länsstyrelsen Uppsala
16. Rapport Länsstyrelsen Värmland
17. Rapport Länsstyrelsen Västerbotten
18. Rapport Länsstyrelsen Västernorrland
19. Rapport Länsstyrelsen Västmanland
20. Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland
21. Rapport Länsstyrelsen Örebro
22. Rapport Länsstyrelsen Östergötland